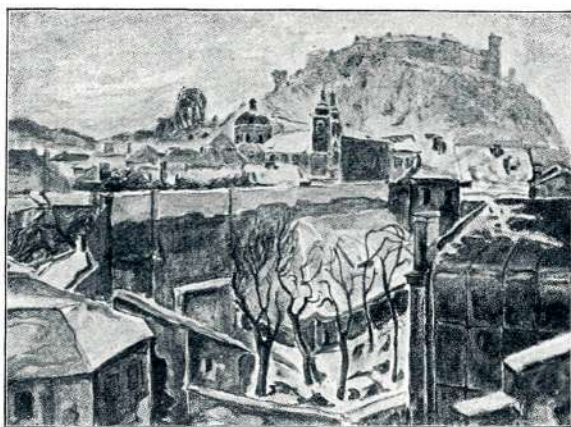

Meštroviča in klasike, kakor pri večini jugoslovanskih kiparjev. Kralja sta razstavila med starimi plastikami le vsak po eno novo, Fran Žanjca (1926) v plastičen blok brez lukenj komponiranega, z minuciozno studiranim obrazom in roko, Tone Vstalega Kristusa (1925/26) v podobnem stilu.

Od arhitektov so razstavili Spinčič, Kregar, Fatur in Hus. Spinčič je pokazal moderni Glasbeni institut in arhitektonski zasnovane dekoracije k Lohengrinu, s čimer se pri nas, žal, malokdo peča. Vsi pojmujejo arhitekturo več ali manj sodobno kot plastično modeliran resnično potreben prostor, ki je na zunaj v masah večalimanj uravnotežen, pompozne in ornamentirane fasade so odpadle. Važen vpogled v stanje slovenskih arhitekturnih stremeljenj našega časa bi nudila dela Plečnikove in Vurnikove šole, ki pa, žal, niso bila razstavljena.

Tako kaže današnja slovenska umetnost, vsaj najmodernejša, podobno lice kakor velikoevropska, žal, da literatura in glasba ne moreta na isto višino. Stojimo v znamenju nove, realistično usmerjene umetnosti, izgleda da je konec starega, subjektivnoindividualnega stila.

BRUNO VAVPOTIČ: LJUBLJANA (AKVAREL).

KRAJNSKA ZHBELIZA V CENZURI.

DR. AVGUST ZIGON.

Kakó pa je vsprejela III. letnik Zhbelize, kakó Čopovo prvo cenzuro — Ljubljana? Tista Ljubljana, ki je kričala: »Lenoro bere naj, kdor ne verjame!« Iz l. 1852 samega ni o tem doslej nobenega glasú, ne v pismih, ne v tisku. Čuden molk, grobna tišina — od obé h strani! In vendar je bila toletna Zhbeliza celó Čopu »besser — als die beiden ersten!« (ZMS I. 120.)

Dosledno in odločno, naravnost ostentativno gre Zhbeliza letos svojo začrtano literarno pot — v smeri programne »Nove pifarije«. Poezija »o ljubezni«, »srcu sladke melodije« (z Vodnikovo »Milico« na čelu, kakor so si Vodnika

Čebeličarji sploh jemali za programno noto!), — so v Prešernovih pesmih letos odločno razvit program; njim so letos pridružili iz Smoletovih zbirk naravnost programno pa še narodne pesmi, ki je njihov glavni, dà, edini motiv in problem — ženska, ljubezen, njena temna elementarna sila. In tudi problem o jeziku nadaljuje letos Zhbeliza popolnoma v smeri in tonu »Nove pifarije«, le da letos odločno za čisto pristnost domače besede — zoper »poptujčevavce« (zoper novi slog Ravnikarjeve šole, ki da ima »reine krainische Vocabeln, aber wenig krainischen Geist«: Čop, Veda IV., 113); in posebej zoper »ilirce« kot »ptujo-besedarje« (ko se je bil lani proti »Novi pifariji« s polemiko oglasil Zupan kot »Krajnez dolshén hrovatenja«: Zhb. II., 38; kakor sploh letos Prešeren tudi v »Serfhenih« obrača ost zeló ostro zoper Zupana! 1., 3.—6., 9.). Toda Zhbeliza je letos pa pritegnila v svoj literarni svet tudi še nov krog: Metelkov tabor. Že v »Novi pifariji« je bila prikrito, od daleč poprijemala ta visoko napeti, takrat pri nas literarno zeló dominantni ogradek; letos pa je agresivno sunila v to »zatišje« trdovratne odpornosti in odločne opozicije zoper Zhbelizo: doteknila se je zabavljivo slave »abecedarja« Metelka zaradi slovarja, ter drastično osmešila v sonetu o »Zherkarlki pravdi« borbo in trud za gole črke, stare in nove, kot — prazno delo; po vrhu pa je poredno kakor v sršenovo gnezdo dregnila — v takratno homeopatarstvo! Takó so si osvajali od leta do leta stopnjema probleme našega kulturnega življenja ter bolj in bolj širili horizont Zhbelize.

Ali je Ljubljana, ki je bila zakričala ob »Lenori«, pa zdaj morda utihnila in molčala? In zlasti, — kaj ob vsem tem Kopitar? Ne vemo. Poznamo le njegovo formulo: »Schlechte Poesie.« Toda Prešeren je bil pisal 13. II. 1852 iz Celovca Čopu: »Laß mich wissen, was *formularius* [etwa] über mich Dir geantwortet hat, oder allenfalls antworten sollte.« (Lj. Zv. 1888, 570.) Kaj mu je odgovoril Čop? Kaj pisal Čopu Kopitar? Ne vemo. Prešeren poroča Čelakovskemu 14. III. 1853: »De naf Kopitar morebiti fhe bolj, ko saflushimo sanizhuje, vemo is njegovih pifem Zhopu pifanih.« (ZMS VI., 179.) Ista vest in zavest, kakor v Prešernovem pismu 13. II. 1852: »daß Kopitar meine *carmina* für schwächer hält, als sie es sind!« (Lj. Zv. 1888, 570.) Vse to priča, da so torej bile — izjave. A kar vemo mi, so le drobtinice, komaj iveri! Nismo si ohranili virov in dokumentov o svojih kulturnih utripih, zató težava zdaj izsledovanju in dokazovanju — z ugibanji in domnevanjem.

Vendar pa je povzeti iz drobcev in odlomkov, da je Zhbeliza, krog in ozračje zase, trajno visela kakor nad prepadom; zapuščeno sama; pripeta ob dvé zeló gibki, zeló nezanesljivi točki. Ogrožala jo je zatohla Ljubljana, ogrožal temni Dunaj. V Ljubljani vse tisto, kar je vpilo: »Lenoro bere naj...!«; na Dunaju mrki, vaše zaverovani, skrajno nezanesljivi Kopitar, — bivši

* Z dostavkom šele nad vrsto: »vielleicht/ sind«.